

Vi har ikke endret forsiden for å pynte opp, men for å bruke den til å tilføre innholdet i Tidsskriftet en ekstra dimensjon

Legekunst

Et årsskifte gir anledning til å tenke gjennom veivalg og gjøre endringer. Ved dette årsskiftet har vi forandret Tidsskriftets forside. Ansiktsløftningen er ikke gjort av kosmetiske årsaker, men for å videreutvikle forsiden slik at den gir innholdet en merverdi.

Forsiden er endret en rekke ganger opp gjennom årene (1). Den mest radikale omleggingen skjedde i 1985. Daværende redaktør Ole K. Harlem (1917–2003) var inspirert av utenlandske tidsskrifter og byttet ut innholdsfortegnelsen på forsiden med et bilde. I motsetning til det som ble gjort i svenske *Läkartidningen*, men i likhet med det som var praksis i *JAMA*, ønsket han ikke å knytte forsidemotivet til innholdet. Tvert imot ville han at forsidebildet og en tilhørende tekst inni skulle stå på egne bein – gi en oversikt over medisinen utvikling opp gjennom tidene og knytte dette til dagens medisin. Øivind Larsen (f. 1938), professor i medisinsk historie, fikk oppgaven. Fra 1985 til 2003 satte han sitt tydelige preg på Tidsskriftets forside, både som skribent og fotograf (2). Fra starten var forsidene preget av historiske motiver, men etter hvert ble motivene mer allmenne. Det kunnskapsformidlende vek plassen for den personlige fortelleren. «Forsiden er nå et av bladets mest karakteristiske trekk, og understreker både bladets kvalitet og tidløshet i forhold til dagsaktuelle nyhetsmedier og målet om å bygge bro mellom medisinen og de humanistiske fag,» skrev daværende redaktør Magne Nylenna (f. 1952) i en artikkel i julenummeret i 1998 som oppsummerte de 420 bildeforsidene som til da hadde vært laget (3).

I januar 2003 gjennomgikk Tidsskriftet en redaksjonell og designmessig omlegging (1, 4). Denne omfattet også forsiden. Redaksjonen ønsket å videreføre tradisjonene, men samtidig fornye det visuelle uttrykket. Et bilde ble beholdt som hovedelement, men forsidebildet fikk en fast, rektangulær form og ble kommentert i en kortfattet tekst på første side i Tidsskriftet. Deler av innholdsfortegnelsen dukket igjen opp på forsiden – nå i form av stikktitler. De siste årene har vi forlatt Ole K. Harlems tanke om helt frittstående forside temaer og tekster og har knyttet forsidene til innholdet i den aktuelle utgaven. Det er flere grunner til at vi fra 2011 igjen velger å gjøre fasadeendringer. Én årsak er reaksjonene på forsidebildet i nr. 9/2010, som viste pilonidal sykdom på nært hold. Bildet var ikke en glipp, det var et bevisst valg. Vi er et medisinsk tidsskrift, med leger som målgruppe. Når det de møter i sin hverdag blir fotografert, er det ikke sjelden litt ubehagelig å se på. Leserreaksjonene satte i gang en prosess i redaksjonen der vi diskuterte hva vi egentlig ville formidle med forsidene. Det er helt nødvendig å vise ubehagelige bilder, men kanskje ikke på den plassen? Og hvordan unngå å bli lik alle andre tidsskrifter som bruker bilder og illustrasjoner på omslaget? Som Tore Olai Høghjelle uttrykte det i et leserbrev (5): «Vær litt kreative! Jeg vil heller se en kinesisk krukke, et nærbilde av en fargerik mygg, et fantasimonster fra WOW – hva som helst, bare ikke et illustrasjonsfoto fra Scanpix!» Denne gangen tar vi derfor ett skritt i ny retning. Til hver utgave vil vi utfordre en illustratør til å tolke et av temaene som omtales. I årets første utgave er det en artikkel fra Trondheim om retinopati hos barn og unge med type 1-diabetes (6). Resultatene kan tyde på at forekomsten av denne fryktede komplikasjonen er synkende. Det er flott for pasientgruppen som helhet, men sykdommen er selvfølgelig like dramatisk for dem som rammes. Den tyske kunstneren Olaf Hajek (f. 1965) har fått frie tøyler til å tolke dette på sin måte. Resultatet ser dere på forsiden.

Hajek bor i Berlin, har vunnet en rekke priser og har hatt oppdrag for publikasjoner som New York Times, Forbes, The New Yorker, The Guardian og Rolling Stone. Han er illustratør av den gamle skolen, han arbeider analogt – altså med pensel. Han blir ofte kalt «magisk realist» fordi han anvender ikoniske motiver, surrealistiske elementer og sterke farger. Ved å bruke Hajek har vi lagt listen høyt for forsideillustrasjonene. Han er blant de beste internasjonalt. Men det skal også norsk medisin og Tidsskriftet være! Vi vil invitere ulike illustratører med ulike kunstneriske uttrykk til å utforme forsiden i tiden fremover. Gode illustrasjoner oppfattes ofte som kunst og gir rom for å tydes og tolkes. Ved å bruke slike illustrasjoner på forsiden ønsker vi å tilføre noe ekstra til temaet, noe som ikke kan uttrykkes i tekst, tabeller og figurer.

Moderne medisin har fått stadig flere kilder til informasjon – prøver eller bilder som kan tas eller indikatorer som kan avleses og avveies. Produksjonen av medisinsk kunnskap blir også stadig mer industrialisert. Spørsmålet er om den endrede bruken av systematikk og statistikk, tester og teknologiske hjelpemidler helt utvetydig har gitt en bedre legepraksis. Mye er vunnet – men noe er også gått tapt. Er det en fare for farlig overforenkling når bruken av prøveresultater og standardiserte retningslinjer fortrenger vesentlige sider ved det å være en god lege? For eksempel det å fornemme hva en sykdom er for pasienten, ikke bare hva den gjør med vedkommende. Hvordan skal dette fanges opp og formidles? Her er det tale om følelser og stemninger, håp og frykt. Ingen som har sett Edvard Munchs *Det syke barn* forblir uberørt av følelsene som fortettes der – vindpustet i gardinen, som forteller om livet utenfor, det bleke ansiktet, som vitner om et ungt liv som ebber ut. Kort sagt: Det finnes bilder som formidler det som ikke fanges i en formel.

Ved inngangen til et nytt tiår vil Tidsskriftet markere denne kilden til innsikt ved en fornyelse av forsiden. Årsaken til at vi gjør dette er altså ikke for å pynte opp fasaden, men for å bruke forsiden til å tilføre innholdet en ekstra – og vesentlig – dimensjon. Den skal gi noe utover det vitenskapelige, en annen synsvinkel, en annen inngang for å vekke en stemning, utløse refleksjoner og gi innsikt utover resultater og konklusjoner.

Charlotte Haug
Emma Dalby

Charlotte Haug (f. 1959) er lege, dr.med. og redaktør av Tidsskrift for Den norske legeforening fra 2002. Hun har en mastergrad i helsetjenesteforskning fra Stanford University.

Emma Dalby (f. 1979) er utdannet grafisk designer/art director ved Ontario College of Art and Design. Hun er visuelt ansvarlig for Tidsskriftet fra september 2010.

Litteratur

1. Hertzberg AG. De lyse, de grønne, de fargerike. Tidsskr Nor Lægeforen 2006; 126: 16–7.
2. Stenklev NC. Mannen bak forsidene. Tidsskr Nor Lægeforen 1990; 110: 2266.
3. Nylenna M. Tidsskriftets forside. Tidsskr Nor Lægeforen 1998; 118: 4724–8.
4. Haug C. Fornyet og gjenkjennelig. Tidsskr Nor Lægeforen 2003; 123: 13.
5. Høghjelle TO. Forsidebildet – hva skjer 'a? Tidsskr Nor Lægeforen 2010; 130: 1449–50.
6. Åsvold BO, Espeland K, Bjørgeas MR et al. Redusert forekomst av proliferativ retinopati ved type 1-diabetes? Tidsskr Nor Lægeforen 2011; 131: 17–9.